

ZNANJE STAREJŠIH ZA PROSTOVOLJSTVO V KULTURI

Znanje starejših ne more ostati zaprto v škatlico. Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje utira nove poti študiju in prostovoljstvu starejših na področju kulture, zdravstva, šolstva in v podporo lokalnemu razvoju. Po udeležbi v izobraževanju starejših je Slovenija na drugem mestu v Evropi.

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje je danes najbolj razširjena mreža v izobraževanju odraslih, po izobraževanju starejših pa je Slovenija med osemnajstimi evropskimi državami, ki so jih izvedenci EUROSTAT-a zajeli v Študijo o udeležbi starejših v izobraževanju, na visokem drugem mestu, tik za Avstrijo. Pravzaprav nas to ne čudi! Študij na Slovenski univerzi izobraževanje nikoli ni bil odziv na zgolj želje in potrebe slušateljev. Univerza je namreč zmeraj imela pomembno družbeno vlogo in tako se je izobraževanje neustavljivo širilo. Že leta 1984 so njeni ustanovitelji razmišljali o tem, da ima večplastno poslanstvo;boljšati življenje ljudi v njihovih poznejših letih, spreminjati položaj starejših v družbi in graditi sožitje generacij. Zagovarjali so misel, da študij na Univerzi za tretje življenjsko obdobje prinaša novo vsebino življenja starejšim, omogoča pa jim tudi izstop v javnost ter integracijo v družbo. V ta namen zdaj že 35 univerz po Sloveniji razvija vrsto izobraževalnih programov, s katerimi se odzivajo na potrebe svojih slušateljev in hkrati lokalnega okolja. V Ajdovščini, denimo, dramska skupina študira arhive, piše igre, tudi z izobraževalno vsebino, nastopa v bolnišnicah, podjetjih, šolah, vrtcih. V Trebnjem, v Celju, v Novi Gorici, v Velenju in drugod prirejajo razstave, preučujejo naravno in kulturno dediščino, spreminjajo socialne odnose v kraju. Nastajajo študije o temah, ki so čemele nekje v kolektivnem spominu, niso pa prišle do izraza, ki se z njimi generacije krajanov niso mogle bogatiti. Spet drugod se učijo tujih jezikov in prevajanja, ob tem pa nastajajo prevodna besedila, ki so v korist vsem.

To znanje se po mnogih poteh pretaka v vse druge generacije. Neredko odrasli otroci veliko raje prihajajo na nedeljsko kosilo k staršem, če so ti vpisani na Univerzo. Tako za domačo mizo zvedo veliko, denimo o slovenski geografiji, o krajih, ki jih nikoli niso obiskali, ali pa o

potrebah otrok, da psihološkega odnosa do denarja, povsem nove izobraževalne teme v našem okolju ne omenjamo.

Izobraževanje starejših ni nikoli samo sebi namen

Zanimivo pa je, da v državah, kjer starost pojmujejo predvsem kot upad bioloških, intelektualnih in drugih moči, najpogosteje razvijejo tudi prepričanje, ki že na prvi pogled ne zdrži kritike; da je izobraževanje starejših samo sebi namen. Da je nekakšen »cucelj«, s katerim se ti »zamotijo in zapolnijo čas«. Kako neuk pogled na znanje in kulturo in na njune značilnosti ter na starejše same! Znanje in kultura sta namreč dobrini, ki se neustavljivo širita med ljudi, kajti le tako preživita in se bogatita. Tisti, ki ga širi, znanja ne izgubi. Znanje namreč ni hlebec kruha, ki ga spečemo, podarimo ali prodamo in ga nato več nimamo. Znanje dajemo drugim, a hkrati ostane naše in se nam vrača obogateno, vrednejše. Med ljudi se pretaka po številnih poteh; z naključnim pogovorom, za družinsko mizo, s plačanim delom, z delom v nevladnih organizacijah, s knjižnimi izdajami ipd. Znanje starejših, še več znanje nobene generacije, ne more ostati zaprto v škatlico. Tako kot se starši ali stari starši učijo od otrok, tako se otroci, mladi, odrasli učijo od starih. Kaj je to tako težko razumeti?

Predsodki, stereotipi, stereotipi, predsodki ...

Zdi se, da je to res težko razumeti, kajti pri tem nas ovirata nezaupljivost in moč stereotipov! Spominjam se srečanja izvedencev za vprašanja starejših pod okriljem Združenih narodov. Z začudenjem so sprejeli moje razmišljanje, da starejši morajo imeti veliko znanja, da ga morajo bogatiti, kajti od tega je odvisno, kako izobražena družba bomo. Če bi šlo za srednje stare, bi se jim zdela ta potreba razumljiva, tako pa...Kot da znanje potrebujemo le za organizirano poklicno delo...kot da se širi le med ljudmi, ki so zaposleni. Kakšna zmota, predsodek, stereotip! A stereotipi so tudi potrebni, kajti pomagajo nam, da imamo pri roki mnenje, da se nam ni treba neprestano o vsem odločati s svojo glavo. To bi bilo namreč neznansko naporno. A ko se stereotipi naselijo v družbi, ko jih ljudje in izvedenci dan na dan krepimo, jih je težko izkoreniniti, pa čeprav so drugačna, njim nasprotna spoznanja že v nebo vpijoča. Tako denimo, tudi stereotip o tem, koliko so se starejši, ki bojda pozabljajo, sploh zmožni učiti-mimogrede včasih so enako močno to zmožnost učenja odrekli ženskam - ali pa koliko je njihovo znanje sploh lahko koristno in potrebno...« Francoščine na drugem svetu ne boš potrebovala«, so sorodniki dejali neki slušateljici, ki je kasneje s pridobljenim znanjem

naredila »vruga in pol«. Ustanovila je novo organizacijo, povezala generacije, povezala francoske Slovence z matično deželo, prenesla veselje do francoske kulture na svoje vnuke, ki zdaj študirajo na francoski univerzi, ipd. Ali pa »Čemu potrebuješ transakcijsko analizo. Kaj ti bo to?«, prijatelji pritiskajo na neko gospo. Ona pa postaja vse bolj zmožna svetovalka, pomaga razrešiti marsikatero krizo klicalcem na telefonskih linijah za samopomoč. Razvila je nove interese. Zdaj se z ljudmi drugače pogovarja, razveseljuje jih, rešuje spore. Osvobodila se je svojih strahov. Pričela je delati prostovoljno, saj mladim pomaga pri učenju, funkcionalno slabo pismenim odpira nova obzorja.

Študij na Univerzi za organizirano prostovoljno delo

Na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani je nedavno nastal - malce tudi pod vplivom dela več partnerjev v evropskem projektu LACE - nov sklop programov. Avtorji teh programov, igralec Karel Brišnik iz Lutkovnega gledališča Ljubljana, zgodovinarica dr. Maja Žvanut iz Narodnega muzeja Slovenije in umetnostna zgodovinarica in muzeologinja Rajka Bračun ter andragoginja dr. Dušana Findeisen s Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje razvijajo vsebine programov in oblike sodelovanja ter hkrati tudi model, po katerem bo moč delovati v prihodnje. V čem je drugačnost tega sklopa, oziroma za zdaj dveh programov, »Pripovedništvo za prostovoljno delo« in »Kako postati prostovoljni kulturni mediator v Narodnem muzeju Slovenije«. Slušatelji, prihodnji prostovoljci, si znanje nabirajo s pomočjo vsebin, ki jih izbere mentor, pa tudi takšnih, ki jih pripravijo sami. Pridobljeno znanje posredujejo drug drugemu in tako pridejo skupaj z mentorjem do novih odkritij. Slušatelji, denimo, preučujejo vrsto virov s področja duhovne zgodovine in identitete Slovencev, pripravljajo se na delo prostovoljnih mediatorjev v Narodnem muzeju Slovenije - po vzoru britanskega National Trust - ki sloni na prostovoljnem delu starejših. S skupnim izobraževalnim srečanjem so nedavno, v prostorih Narodnega muzeja Slovenije, predstavniki Univerze za tretje življenjsko obdobje in Slovenske Filantropije in strokovnjaki Narodnega muzeja Slovenije tlakovali pot za prihodnje prostovoljno delo mediatorjev, slušateljev Univerze za tretje življenjsko obdobje. Kako to poteka? Univerza preuči potrebe posameznih ustanov, z njimi sklene dogovor o zaposlovanju prostovoljcev in jih tudi skupaj z njimi izobražuje. Znanje starejših in poti, kako se njihovo znanje pretaka h drugim, tedaj niso več zgolj vprašanje naključja. Morda pa bomo tako lažje razumeli, kako zelo je znanje starejših potrebno ... za vse nas.